

LITERÁRNÍ PŘEHLED

Legionářská literatura:

Plukovní kroniky.

(Dokončení.)

Z útvarů bývalé třetí divise čsl. vojska na Rusi vzpomínal desátého výročí svého založení též pěší pluk 10. o slavnostech, pořádaných spolu s dělostřeleckým plukem 6. koncem listopadu 1927 v Brně. K tomuto jubileu napsal škpt. Ferdinand Pražský plukovní kroniku, nazvanou „**Dějiny pěšího pluku 10. Jana Sladkého Koziny**“ (Brno 1927, nákl. pluku, stran 319).

Pluk vznikl původně v rámci druhé

čsl. div. v Borispolu na Ukrajině jako druhý pluk záložní a teprve později, v létě roku osmnáctého obdržel za pobytu na vladivostocké frontě v pořadí našich střeleckých (pěších) pluků nové číslo 10 a čestný název pluku Havlíčkova. Poněvadž však Havlíčkovým plukem byl tehdy pojmenován v Povolži také bývalý první pluk záložní (9. pluk střelecký), došlo po soustředění celého armádního sboru k nové změně v názvu desátého pluku, který nese pak od prosince r. 1918 již definitivně slavné jméno chodského rebela, Jana Sladkého Koziny. Počátkem roku devatenáctého, kdy reformami Štefánikovými

byl starý armádní sbor přetvořen v „Čsl. vojsko na Rusi“ o třech divisích, přešel tento pluk do nové zformované divise třetí, v jejímž svazku setrval do konce svého zahraničního pobytu.

Bojová činnost pluku počíná se za protibolševického vystoupení a to zčásti v sibiřské skupině Gajdové, zčásti ve vladivostocké skupině Diterichsově. Později účastnil se pluk bojů na frontě jekatěrinské, simbirské, bugulmské a abdulinské, v devatenáctém roce pak ochrany magistrály v rayoně měst Krasnojarska a Ačinska, jakož i výpravy proti manským partisanům. Třebaže bojová činnost desátého pluku nebyla ve srovnání s pluky první a druhé divise příliš rozsáhlá, přece ztráty jeho jsou poměrně značné. Činí celkem 210 mužů.

Autor knihy, který byl plukovním archívářem a historikem již na Sibiři, vypravil knihu jako publikaci slavnostní, vyzdobil ji četnými vyobrazeními, náčrtý bojišť, mapovými přílohami, ba i sbírkou autografů, v níž jsou zastoupeni jak plukovní velitelé Baďura, Mikulanský a Čila, tak i populární „americký strýček“ A. V. Chez-Čiz a dále Jirásek, Machar, generálové Podhajský a Bílý.

Pokud se však týče kroniky samé, dal autor zbytečně až příliš mnoho místa vylíčení celkové historie našich legií v Rusku, publikování řady dokumentů, týkajících se celého vojska a několikrát již v legionářské literatuře otiskovaných, takže leckde se spec. historie 10. pluku ve vylíčení škpt. Pražského spíše ztrácí než vyniká a z původně zamýšlené práce monografické stává se tak na některých místech vlastně přehled historie celkové. Po této stránce je nutno věnovati dějinám pluku ještě další studium a není-li k němu s dostatek pramenů archivních, nutno snažiti se nahraditi tyto aspoň zprávami soukromými, záznamy a paměti bývalých příslušníků pluku.

Populárním výtahem z této kroniky jest brožura téhož autora, nadepsaná „Z dějin pěšího pluku 10. J. Sladkého Koziny“ (Brno 1927, nákl. pluku, stran 30. S 5 obr. a 3 map. náčrtů).

Myšlenka jistě dobrá, která může vykonati zejména mezi vojáky hodně dobré práce propagační a dáti jim tak morální základ vojen. výchovy v pluku.

Snad by se mohlo uvažovati o tom, aby všechny útvary naší armády — jmenovitě ty, jež jsou přímými pokračovateli zahraničních legií — byly opatřeny stručnými příručkami dějin těchto útvarů, jež by pak všichni nováčkové, po případě i záložníci mohli obdržeti při nastoupení služby zdarma. Pro výchovu našeho vojska bylo by to, myslím, značné plus!

Posledním útvarem, který oslavil loňského roku své desetiletí vydáním vlastní kroniky, je ženij. pluk 1. v Terzině, který vznikl koncem roku dvacátého spojením domácího čs. ženijního praporu 2. s první samostat. technickou rotou ruských legií. Jubileum týká se ovšem jenom této rot, jejíž historii sestavil kpt. Josef Černoš. **„Kronika 1. samostatné technické rot v první čsl. střelecké divisi 1917—1920“.** (Praž 1927, péčí Pam. odboje, nákl. pluku, stran 103. S mapou přílohou a s četnými obrázky.)

Tato kronika je zajímavá hlavně tím, že ukazuje na činnosti uvedené roty technickou stránku naší anabase v Rusku, stránku jistě velmi důležitou a nerozlučně související s bojovým postupem a operacemi na ruských tratích. Rota prodělala po ústupu z Ukrajiny celé tažení skupiny penzské až do spojení u Minjaru, poté boje na frontě simbirské a ústup od Syzraně k Ufě. Uchráněná činnost její nejlépe je patrna ze statistické tabulky, tvořící přílohu kroniky, kde je uveden počet objektů (mostů, tratí, barikád, vlaků atd.) opravených po případě poškozených touto rotou na různých úsecích povolžské fronty.

Kromě čistě technické práce uplatnil se však vojáci roty také činností bojovou, tvořice zejména část posádky obrněných vlaků, jako „Orlíku“ č. 1 „Grozného“, vlaku „podryvného“ (určeného v zadním voji pro destrukční práci na trati) a p.

V závěru kroniky umístěna jsou data osmi zemřelých a nezvestných vojáků rot, dále pak stručné životopisy všech čtyř rotných velitelů, ruského plukovníka M. M. Juchnoviče, pplk. J. Untermüllera, por. J. Pilky a plk. Č. Fišera.

Pro první dobu dějin roty do anabase užil autor starého konceptu, sepsaného býv. kronikářem roty V. Sláškem, další období zpracoval podle materiálů archívního i podle soukromých záznamů některých důstojníků. Pro krátkost času, který měl autor k dispozici, a asi také pro nesnadnou kritiku pramenů velmi různorodých, vysvětlíme si některé omyly a chyby, které se v kronice vyskytují hlavně v datování událostí, podrobněji a přesněji osvětlených již kronikami jiných našich útvarů s nimiž technická rota na ruských frontách spolupracovala.

F. Steidler.

Pplk. E. Kern „Stavba mostů na vlečných člunech“ (Sonderdruck der Militärwissenschaftlichen und technischen Mitteilungen. Wien I. Stubenring 1, cena 18 Kč).

Tato — pro každého ženijního důstojníka, ano i pro důstojníky generálního štábu — velmi zajímavá pomůcka po-

jednává o stavbě těžkých výpomocných a prozatímních mostů na plovoucích podporách ve formě dokonale propracovaného příkladu stavby přechodu pro těžká vozidla přes Sávu u Bosenské Rači (most byl 343 m dlouhý) za světové války, řešeného jako technicko-aplikační cvičení.

Po stručném námětu, který vymezuje pracovní prostředky, čas a situaci jedné mostní rot, udává také profil řečiště, řeší autor postupně různé složky daného problému a to:

- a) Projekt mostu: výpočty rampy — zdvižné bárky; části mostu na plovoucích podporách; propust.
- b) Výpočet mostu: mostina; nosníky odděleně kalkulované pro rampu, vložná pole propustí a normální pole na plovoucích podporách; stativo; piloty.
- c) Stavba rampy: podpory, jako zejména propočítání zdvižných a nosných pilot, stanovení výšky zdvihu, výpočty výšky plošiny pilotovacích soulodí; pilotovací náčrt a výkaz o pilotování; náčrt účelného seskupení pilotovacích soulodí atd.
- d) Stavba části mostu na plovoucích podporách: všeobecné poznatky ze světové války stran užití vlečných lodí jako plovoucí podpory — souvislá vozovka pro cirkulaci dvojím směrem uložená ve středu ložné plochy vlečného člunu; stavba mostních dilů a spoj. polí; stavba propustě a vložných polí; výztužné sochory s přísl. bárkami atd.
- e) Potřeba materiálu: velmi podrobný přehled potřebného materiálu dřev., totiž 882.1 m³ a železného, t. j. 16.3644 kg, celkem 70 vagonů materiálu se 682 t dřeva a 16 t železa.
- f) Stavební dispozice: potřeba sil (161 odborníků, t. j. 4 důstojníci, 19 poddůstojníků a 137 pomocníků, z nichž jest 9 poddůstojníků a 128 mužů), potřeba času po 12hodinové denní práci (9 dní) a výzbroj (pojezdna a skládka materiálu).
- g) Rozkazy pro zahájení stavby: pochod na staveniště, obhlídka a její účel, rozdělení sil, dispozice pro zahájení práce.

Rozbor veškerých složek problému jest objasněn hojnými, výstižnými náčty.

Byl i stavba těžkých výpomocných a prozatímních mostů přes široké vodní toky ustupovala v moderním taktickém pojetí přechodů přes vodní toky stále více a více těžkým přivozům na stálé čáře převozní, přece škýtá studie plk. Kerna hojnost cenných poznatků, jichž

možno vždy úspěšně užití při každé práci s vlečnými čluny civ. paroplavebních společností.

Mjr. gštibu Polívka.

K recenzi knihy „**Tělocvik pro střední školy**“ (viz Voj. Rozhledy, 1928, leden, str. 47 a násl.) poslal nám docent pan M. Šmírák přips tohoto znění:

Zasláno.

V lednovém čísle Vojenských Rozhledů (literární přehled, str. 47) uveřejnil major Procházka velmi nepříznivý posudek knihy „Tělocvik pro střední školy“ s hlediska potřeb vojenských. Vytýká autorovi, že nezařadil do knihy cvičení pořadová, užívána nyní v čs. armádě a obviňuje jej z rakušactví.

Prosím, abych na svou obranu směl veřejně prohlásiti toto:

1. Zmíněná kniha není učebnicí, nýbrž příručkou pro učitele tělocviku a cvičitele tělocvičných spolků.

2. Vysvětluje učebnou osnovu tělocviku pro střední školy z roku 1911, která je dosud v plné platnosti a kterou může změnit jen ministr školství a národní osvěty.

3. Cvičení pořadová, jimž věnována je část knihy, jsou úplně totožná s pořadovými, jichž užívá Sokolstvo a jejich názvosloví je v úplné shodě s Tyršovou soustavou.

4. Kniha byla napsána v roce 1924, kdy naše armáda neměla pevně ustálených cvičení pořadových.

5. Domnívám se tedy, že je věcí ministerstva národní obrany, aby si vymohlo změnu učebné osnovy tělocviku na středních školách, chce-li, aby se pořadová cvičení ve školách učila dle předpisů platných pro čs. armádu.

M. Šmírák.

K tomuto připsu poslal nám pan major Rudolf Procházka, autor recenze, tyto poznámky:

K prohlášení docenta Martina Šmíráka poznamenávám: 1. Nikde netvrdím, že jeho kniha jest učebnicí. A kdyby, nic by se na věci nezměnilo. Kniha ve skutečnosti stane se učebnicí, protože se z ní budou učit profesoři tělocviku, učitelé, kandidáti učitelství a cvičitelé, pro něž je psána. Kniha nevyšla pro soukromné zájmy, ale pro veřejné zájmy, proto také dostala podporu ministerstva veřejného zdravotnictví i ministerstva školství.

2. Docent M. Šmírák je zároveň zemským inspektorem tělocviku na Moravě, tedy tak vysoký úředník, že má cestu k ministrovi školství otevřenu vždycky. Bylo to jeho povinností starat se o změnu a nečekat na to, až se úřední aparát rozjede. Kdyby byl na věc upozornil sám, nebylo by mu to bývalo k necti. Času bylo na to přes tři léta. Ministr

o všem vědět nemůže, i kdyby byl odborník. Od toho má své úředníky.

3. Je každému známo, že tu jde o pořadová, jichž dosud užívá Sokolstvo, ale Šmírák svou knihu nepsal pro Sokolstvo, které má svou odbornou literaturu dost bohatou a pořadová má do podrobností dávno vyložena, ale psal ji, jak název knihy dokazuje (Tělocvik pro školy střední) pro profesory tělocviku. Ale i to bylo v pořádku, vždyť není na škodu, dovede-li učitel své žáky bavit obměnami, zejména, jsou-li k tomu povely; hlavní vina autora je v tom, že tato pořadová označuje názvem Vojskové tvary a nikde se ani slovem nezmiňuje o tom, že jsou to vojenské tvary rakouské. A největší vina je v tom, že skutečné vojenské tvary, kterých užívá naše českoslov. vojsko, nemá nikde. To jsem vytýkal a to omluvit nelze.

Účelem tělesné výchovy není jenom zdraví jednotlivců, ale i tělesná příprava k obraně vlasti. Proto už ve škole máme podporovat vše, co vede k zvýšení brannosti mládeže, zejména ovšem tehdy, není-li to na odpor učebné osnově. Pořadová mezi to patří. Dělá-li škola týž cvik jako vojsko, je přirozené, že k tomu bude mít týž povel. Ale toho dosud v našich školách není, což se přičítá zdravému rozumu. Jak potom vypadají naši studenti, když přijdou na vojnu? Ti to už mají umět, ne se tomu teprve učít a odnáučovat zastaralému.

Má-li škola dosud povel:

„V zástup vpravo — v bok!“ a dělá-li se týž obrát na vojně na povel:

„Vpravo — v bok!“, kde je tu důkaz, že škola vede mládež k brannosti? Nehleďte jenom na tento jediný povel, ten jsem vybral namátkou.

Co se týká autorových slov o tom, že názvosloví (správně řečeno povely) jest v úplné shodě s Tyršovou soustavou, musím odpovědět, že soustava s tím nemá co dělat. Neboť kdybychom se z čista jasna rozhodli zavést tělocvičnou soustavu Lingovu nebo kteroukoliv jinou, povely k pořadovým by se neměnily. A naopak můžeme si změnit povely, aniž se dotkneme Tyršovy soustavy. Ale když už mne přinutil autor, abych se podíval zas jednou do Tyršovy knihy Základové tělocviku, nemohu si odepřít, abych nepoukázal na to, že u Tyrše je povel:

„Hledem vpravo zřídít — řad!“, kdežto Sokolstvo už dávno užívá (bez újmý na soustavě) povelu:

„Napravo zřídít — řad!“
a my vojáci:

„Napravo — vyřídít!“

Voják nemá čas, aby místo jednoduchého povelu říkal celé věty. V tom je

pokrok nejen jazyka, ale i služby, že zbytečná slova zamítá.

4. Autor napsal svou knihu roku 1924 a vydal ji tiskem koncem roku 1927. Náš služ. předpis P-I-1. Cvičební řád pro pěší vojsko vyšel tiskem roku 1924 s platností od 1. ledna 1924. A v něm jsou všechna voj. pořadová i s povely jasně vysvětlena. To podle mého mínění neušlo pozornosti zem. inspektorů tělocviku, ujit nemohlo a nemělo!

I kdyby byla jeho kniha v tisku, měl tři roky na korekturu a mohl tedy tuto věc upravit v soulad s námi. I za tu cenu, že by se byl obrátil na svého ministra. A bylo by to v pořádku, neboť žádný československý ministr školství nebude trvat na tom, aby československé školy opakovaly rakouská pořadová a neznaly našich vojenských vlastních.

5. Když věci dospěly tak daleko, nezbyvá už ministerstvu národní obrany opravdu nic jiného než vymoci si změnu samo, „chce-li, jak praví Šmírák, aby se pořadová cvičení ve školách učila podle předpisů platných pro čs. armádu“.

Jako na zavalanou promluvil nedávno ministr NO. Udržal a řekl: „Nebezpečí jistě blízké válečné nebezpečí, ale nemůžeme lehkomyšlně a nečinně složit ruce v klín a nestarat se o vývoj své armády, o stálé její zlepšování po technické stránce i po stránce vnitřní. Ze mnoho záležitostí na poměru národa k jeho armádě, na poměru veřejnosti k našemu národnímu vojsku, je nesporné. Armáda musí vědět a cítit, že jest živou součástí národa, že národ s ní cítí, s ní žije, že jest odhodlán pro ni obětovati vše, co může, že má armádu rád, že ví, jakou v ní má oporu, krátce, že armáda jest jeho láskou a pýchou. Převychování národa v tomto smyslu jediné zaručí na věčné časy armádě naši vše to, co od ní čekáme. A pro tuto převychovu národa musí pracovati každý, kdo má národ a stál rád.“

Mjr. Rudolf Procházka.

K oběma příspěvům redakce Vol. Rozhledů poznamenává:

Tento případ je typickým příkladem, jak naše branná moc těžce si musí probojovávat ve vlastním státě a národě aspoň ten nejnnutnější zřetel a ohled na vlastní potřeby. Náležitý zřetel a ohled na tyto potřeby, jak jistě každý uzná, není vyžadován samozřejmě pro soukromý prospěch nás vojáků, nýbrž pro zájem veřejný, pro povzbuzení brannosti celého národa.

A v tomto ohledu musí jít především škola příkladem, neboť bez ní by byla naše námaha marná.

Prosíme, aby všichni lidé dobré vůle nám v tom pomáhali.

Bitva nad Němenem.

Príloha 1.

